

C. B.

Ś.p. Józef Wierusz-Kowalski (ur. 16. III. 1886 - zm. 30. XI. 1927 r.)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 21, 171-173

1928

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ś. p. Józef Wierusz-Kowalski.

(ur. 16.III.1866 — zm. 30.XI.1927 r.)

Dnia 30.XI.1927 r. zmarł na dalekiej obczyźnie członek T. N. W. prof. dr. Józef Wierusz-Kowalski, wybitny fizyk polski, szeroko znany zagranicą.

Prof. Kowalski urodzony 16.III.1866 r. w Puławach, pochodził z rodziny ziemiańskiej, osiadłej w Lubelskiem.

Po ukończeniu szkoły realnej w Warszawie udał się na studia uniwersyteckie do Niemiec. W r. 1889 uzyskał doktorat fizyki w Getyndze, pracując pod kierunkiem prof. W. Voigta. Później pracował w Berlinie u Kundta i polecony przez niego był w ciągu roku asystentem Röntgena w Würzburgu. Stąd przeniósł się do Zurychu i wreszcie zakończył okres przygotowawczy swej kariery naukowej w Paryżu, gdzie studjował w École de Chimie et de Physique i w École Supérieure d'Electricité.

W r. 1892 prof. Kowalski habilitował się w Bernie jako docent fizyki i chemji fizycznej.

W r. 1894 prof. Kowalski obejmuje katedrę fizyki w Uniwersytecie Fryburskim. Na tym posterunku zmarły rozwinął niezwykle różnostronną i owocną działalność naukową, społeczną i techniczną.

W r. 1898 prof. Kowalski był obrany rektorem uniwersytetu Fryburskiego i zarazem objął stanowisko naczelnego inżyniera kantonalnych zakładów elektrycznych.

Dzięki zaprojektowanej przez niego wielkiej instalacji elektrycznej, która zaopatrzyła kanton fryburski w tanią energję, uniwersytet uzyskał środki dla wydziałów przyrodniczego i lekarskiego, znajdujących się wówczas w stadjum organizacyjnem.

Ta działalność wszechstronna i niezmiernie pożyteczna zyskała mu ogromne uznanie u miejscowego społeczeństwa. Szwajcarja stała się dla niego drugą ojczyzną, w której przeżył najlepsze i najszczęśliwsze lata swego życia. Jednakowoż pamięć o Polsce i troska o jej dobro nigdy go nie opuszczała. Prof. Kowalski dzięki swemu autorytetowi wyrobił u władz szwajcarskich prawo wstępu do szkół akademickich na mocy świadectw szkół prywatnych polskich, organizowanych w Królestwie Kongresowem po strajku szkolnym w r. 1905. Swych współpracowników Zmarły rekrutował przeważnie z Polaków. U niego pracował w charakterze asystenta obecny prezydent Rzeczypospolitej, prof. Ignacy Mościcki. Wybitni fizycy i inżynierowie polscy, jak naprz. Grotowski, Werner, Ciechomski wyszli z jego szkoły. Po wybuchu wojny europejskiej prof. Kowalski z początku pracuje w Polskim Komitecie Ratunkowym wraz z Paderewskim, Sienkiewiczem i innymi. W r. 1915 obejmuje katedrę fizyki w Uniwersytecie i Politechnice Warszawskiej i tu rozwija rozległą pracę organizacyjną. W r. 1919, nie znalazłszy odpowiednich warunków dla pracy naukowej, przerzuca się do dyplomacji i przyjmuje stanowisko posła przy Stolicy Apostolskiej, której zaufanie posiadał jako gorliwy katolik, zżyty z wyższymi sferami Kościoła.

Później prof. Kowalski zajmował kolejno stanowisko posła przy rządach: holenderskim, austriackim i tureckim. Na tym ostatnim posterunku rozstał się z życiem w Angorze, mając zaledwie 62 lata.

Działalność naukowa Zmarłego obejmowała różnorodny zakres zagadnień. Tematami jego prac były zagadnienia termodynamiki, prądy o wielkiej częstości, promieniowanie krótkofalowe i t. d.

Największe znaczenie posiadają liczne prace nad fluorescencją i fosforescencją: stanowią one rozległy i nader cenny materiał faktyczny. Niektóre z nich, jak naprz. zbadanie wymienionych zjawisk w niskich temperaturach, zapewniły prof. Kowalskiemu trwałe miejsce w nauce.

Za te badania Harvard University w Bostonie przyznał mu nagrodę w r. 1912.

Prof. Kowalski był ożeniony z Gosiewską i po jej śmierci pojął za żonę Leonję Roztworowską. Dom ich we Fryburgu

był przez długie lata nieurzędową placówką polską, która w swych gościnnych podwojach przyjmowała wybitnych ludzi Zachodu, zapoznając ich z Polską i przedstawicielami naszego społeczeństwa. Prof. Kowalski osierocił czterech synów i córkę. Znający bliżej prof. Kowalskiego charakteryzują go, jako człowieka, który wzbudzał wyjątkową sympatię. Wysoce kulturalny i ujmujący był dla wszystkich niezmiernie życzliwy i uczynny. Z nim zszedł do grobu uczony dużej miary i wielce zasłużony obywatel.

C. B.
